

Agder Sekretariat
Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Postboks 120
4491 Kvinesdal
Bankkonto:
3080 32 25660
Organisasjonsnr.:
988 798 185

VALLE KOMMUNE - KONTROLLUTVALET

Medlemmer:	Varamedlemmer(for Ap)
Knut H. Nomeland, Sp, leiar	Tora Homme Uppstad
Kent M. Lund ,H , nestleiar	Hallvard K. Rysstad
Kjell Ove Tveiten, Ap	Solveig Rysstad
Gyro K. Uppstad, Ap	Varamedlem (H)
Ann Christin Jacob V	Edvin Brøttveit
	Varamedlemmer (for Sp/V)
	Steinar H. Homme
	Knut J. Homme

INNKALLING TIL MØTE I KONTROLLUTVALET

Tid: Torsdag 25. januar 2018 kl. 13.00

Stad: Rådhuset, formannskapssalen

SAKSLISTE

SAK 01/18 GODKJENNING AV MØTEBOK FRÅ 23.11.2017
SAK 02/18 OMKLASSIFISERING AV JORDBRUKSAREAL – RUTINAR
SAK 03/18 TINGING AV REVISJONSRAPPORT

Rådmannen er invitert for å orientera om kommunen sine varslingsrutinar.

Fast post: Revisor orienterer

Eventuelt

Valle, den 17. januar 2018

Knut H. Nomeland
Leiar

Kjell Ivar Hommen
Utvalssekretær

Innkalling/saksliste sendt elektronisk til medlemmer, ordførar, rådmann og revisor
Kopi elektronisk til: Gunn Margith Homme og Setesdølen

Eierkommuner:
Audnedal, Bygland, Bykle, Evje og
Hornnes, Farsund, Flekkefjord,
Hægebostad, Iveland, Kvinesdal,
Lindesnes, Lyngdal, Mandal,
Marnardal, Sirdal, Valle, Åseral

Ansatte:
Daglig leder Kjell Ivar Hommen
Telefon: 97 51 02 98
E-post: kjell.ivar@asekretariat.no

Saksbehandler Willy Gill
Telefon 90 95 62 46
E-post: willy.gill@asekretariat.no

Agder Sekretariat
Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Varamedlem(er) møter berre etter særskild innkalling.

Eventuelle forfall meldast til Kjell Ivar Hommen, tlf. 97 51 02 98

VALLE KOMMUNE – KONTROLLUTVALET

MØTEBOK

Møte nr. 04/17

Dato: 23.11.2017 kl. 13.00 –15.00.

Stad: Kommunehuset, videokonferanserommet

Til stades:

Knut H. Nomeland, leiar
Kent M. Lund
Kjell Ove Tveiten
Tora Homme Uppstad

Ann Christin Jacob og Gyro K. Uppstad hadde forfall

Dessutan møtte:

Ordfører Steinar Kyrvestad
Rådmann Aud Sunniva Fuhr (orienteringar)
Åsulv Sveinung Aas (orientering)
Revisjonssjef Tor Ole Holbek
Revisor Michelle Fiveland

Det var ingen merknader til innkalling og sakslista.

SAKSLISTE

SAK 10/17 GODKJENNING AV MØTEBOK
SAK 11/17 OMKLASSIFISERING AV JORDBRUKSAREAL - RAPPORT
SAK 12/17 TILSKOTSFORVALTNINGA - RAPPORT
SAK 13/17 RETURKRAFT - ORIENTERING
SAK 14/17 MØTEPLAN FOR 2018

Rådmannen var invitert for å orientere i sak 11 og 12/17.

Fast post: Revisor orienterer

Eventuelt

Eierkommuner:
Audnedal, Bygland, Bykle, Evje og
Hornnes, Farsund, Flekkefjord,
Hægebostad, Iveland, Kvinesdal,
Lindesnes, Lyngdal, Mandal,
Marnardal, Sirdal, Valle, Åseral

Ansatte:
Daglig leder Kjell Ivar Hommen
Telefon: 97 51 02 98
E-post: kjell.ivar@asekretariat.no

Saksbehandler Willy Gill
Telefon 90 95 62 46
E-post: willy.gill@asekretariat.no

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Valle, 23.11.2017

Godkjenning av møteboka:

Knut H. Nomeland Kent M. Lund Kjell Ove Tveiten Tora Homme Uppstad

Utskrift vert sendt til:

Kontrollutvalets medlemmer og varamedlemmer, ordfører, rådmann, revisor, Gunn Marith Homme og Setesdølen

Agder Sekretariat
Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Møtebok 23. november 2017

Valle kontrollutval

SAK 10/17 GODKJENNING AV MØTEBOK FRÅ 21.09.17

Samrøystes vedtak:

Møteboka frå møte 21. 09. 2017 vert godkjend.

SAK 11/17 OMKLASSIFISERING AV JORDBRUKSAREAL - RAPPORT

Rådmannen la fram rapport vedkomande kartendringar og klassifisering av dyrka mark for gnr. 50/6 i Valle kommune.

Samrøystes vedtak:

Kontrollutvalet meiner at rapporten tilfredsstiller dei føringar som kom fram i revisor sin rapport og vedtak i kontrollutvalet med unnatak av rutinar for sakshandsaming og arkiv.

Kontrollutvalet ber rådmannen legge desse rutinane fram for kontrollutvalet på neste møte.

Saksutgreiing:

Sakshandsamar: Kjell Ivar Hommen

SAK 11/17 OMKLASSIFISERING AV JORDBRUKSAREAL - RAPPORT

Vedlegg:

Rapport datert 30.10.2017. frå rådmannen

Rådmannen er bede om å kome i utvalets møte for å gje ei orientering om kommunen sin kontroll av klassifiseringa av dyrka mark for gnr. 50, bnr. 6 i Valle kommune.

Framlegg til vedtak:

SAK 12/17 TILSKOTSFORVALTNINGA – RAPPORT

Rådmannen la fram rapport vedkomande tilskotsforvaltninga.

Samrøystes vedtak:

Kontrollutvalet tek rapporten til førebels orientering i saka.

Kontrollutvalet ber rådmannen legge fram framlegg til internkontrollsystem, sjekklister for sakshandsaming, habilitets/ansvarsdeling og rutine for oppfølging frå leiinga.

Agder Sekretariat
Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Saksutgreiing:

Sakshandsamar: Kjell Ivar Hommen

SAK 12/17 TILSKOTSFORVALTNINGA - RAPPORT

Vedlegg:

Rapport frå rådmannen, datert 01.11.2017.

Bakgrunn for saken:

Rådmannen er bede om å kome i utvalets møte for å gje ei orientering om rapporten.

Framlegg til vedtak:

Sak 13/17 RETURKRAFT AS – ORIENTERING

Revisjonssjefen orientera.

Samrøystes vedtak:

Kontrollutvalet tek revisors gjennomgang av rentesaka til Returkraft til orientering.

Kommunestyret vert orientera med at sak 13/17 med vedlegg 1-6 vert sendt frå kontrollutvalet.

Saksutgreiing:

Sakshandsamar: Kjell Ivar Hommen

SAK 13/17 RETURKRAFT AS - ORIENTERING

Vedlegg:

1. Vedtak Kristiansand bystyre 25.10.17, sak 126/17
2. Saksprotokoll Kristiansand kontrollutvalg 21.09.17, sak 42/17
3. Saksutskrift Kristiansand kontrollutvalg 21.09.17, sak 42/17
4. Agder Kommunerevisjon, Orientering om «rentesaken» ved Returkraft AS
5. Kluge, Rapport Returkraft av 6. juni 2017
6. PWC, Memo datert 31. oktober 2016

Bakgrunn:

I tidlegare møter har revisor orientera kontrollutvalet om «rentesaken» ved Returkraft AS. Saka er nå handsama i kontrollutvalet og i bystyret i Kristiansand.

Denne saka har ført med seg ein betydeleg meirkostnad for selskapet som nå må dekkast gjennom gebyr frå innbyggjarane dei næraste åra.

Revisjonen vil orientere kontrollutvalet om saka i møtet.

Agder Sekretariat

Sekretariat for kontrollutvalg i Agder

Kommunestyret bør orienterast om saka på ein egna måte.

Vurderingar:

Eventuelt vedtak utarbeidast i møtet etter at revisjonen har orientert utvalet om saka.

Framlegg til vedtak:

SAK 14/17 ÅRSPLAN FOR 2018

Samrøystes vedtak:

**Kontrollutvalet vedtek årsplan for 2018 med desse endringane:
I møtet 25.01.2018 må ein drøfte evt. annan type revisjon enn
forvaltningsrevisjon.**

Den revisjonsrapporten som vert laga må flyttast til møtet 22.11.2018.

Saksutgreiing:

Sakshandsamar: Kjell Ivar Hommen

SAK 14/17 ÅRSPLAN FOR 2018

Vedlegg:

- Framlegg til årsplan for 2018.

Sekretariatet har laga eit framlegg til årsplan. Ein gjer framlegg om 5 møter i 2018.

Det kan verta aktuelt å endre på datoar, fordi m.a. tidspunkt for handsaming av årsrekneskapen for kommunen er usikker. Ein vil be utvalet sine medlemmer om å kome med innspel på orienteringar, informasjon osv. som er ynskjeleg i 2018.

Framlegg til vedtak:

Kontrollutvalet vedtek årsplan for 2018.

Fast post: Revisor orienterar.

Eventuelt

Sekretær sender invitasjonen til Kontrollutvalskonferansen på Gardermoen 7. og 8. februar 2018 til medlemmene med kort frist for påmelding.

Agder Sekretariat

Kontrollutvalet i Valle kommune

Sak 02/18

Møtedato: 25.01.2018

Sakshandsamar: kih

SAK 02/18 OMKLASSIFISERING AV JORDBRUKSAREAL -RUTINAR

Saka gjeld:

I møtet i kontrollutvalet 23.11.2017 la rådmannen fram og orientera om sin rapport vedkomande kommunen sin kontroll av klassifiseringa av dyrka mark for gnr. 50, bnr. 6 i Valle kommune.

Kontrollutvalet gjorde i møte slikt samrøystes vedtak:

*«Kontrollutvalet meiner at rapporten tilfredsstillar dei føringar som kom fram i revisor sin rapport og vedtak i kontrollutvalet med unnatak av rutinar for sakshandsaming og arkiv. **Kontrollutvalet ber rådmannen legge desse rutinane fram for kontrollutvalet på neste møte.»***

Ein ser fram til at rådmannen legg desse rutinane fram for kontrollutvalet. (Rutinane er ikkje motteke skriftleg)

Framlegg til vedtak:

Agder Sekretariat

Kontrollutvalet i Valle kommune

Sak 03/18

Møtedato: 25.01.2018

Sakshandsamar: kih

SAK 03/18 TINGING AV REVISJONSRAPPORT - DRØFTING

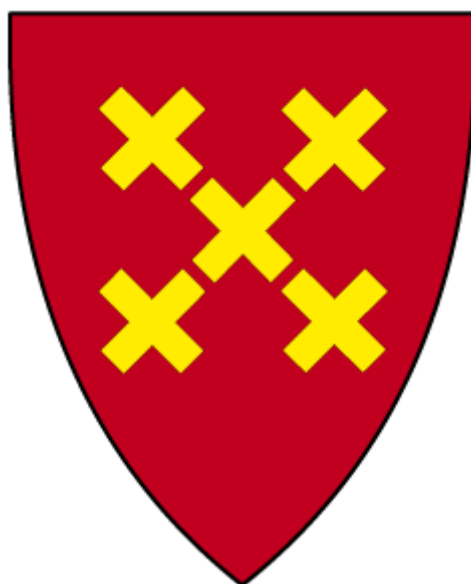
Saka gjeld:

I førre møte i kontrollutvalet (sak 14/17 Årsplan for 2018) vart det vedteke :

...»I møtet 25.01.2018 må ein drøfte evt. annan type revisjon enn forvaltningsrevisjon. Den revisjonsrapporten som vert laga flyttast til møtet 22.11.2018.»

Overordna analyse for Valle kommune ligg ved saka.

Overordnet analyse for Valle kommune

November 2016

Forord

I denne analysen har revisjonen pekt på områder innenfor forvaltningen i Valle kommune hvor det kan være aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjon i perioden 2016-2019. Analysen er basert på en risiko- og vesentlighetsvurdering med sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon innenfor ulike sektorer og virksomheter. Analysen danner grunnlag for kontrollutvalgets utarbeidelse av plan for forvaltningsrevisjon 2016-2019.

Analysen er gjennomført av Agder Kommunerevisjon IKS på oppdrag fra kontrollutvalget i Valle.

Kristiansand, 29.11.2016

Tor Ole Holbek
Revisjonssjef

Maren Ståpnes
Forvaltningsrevisor

Innholdsfortegnelse

Forord	2
1 Innledning	5
1.1 Bakgrunn	5
1.2 Formål	5
1.3 Avgrensning	5
1.4 Metode.....	6
2 Hovedtall, strategi og mål for Valle kommune.....	7
2.1 Hovedtall – Valle kommune	7
2.2 Demografi.....	10
2.3 Kommunens mål	10
2.4 Utfordringer fremover	14
3 Analyse	15
3.1 Overordnet.....	15
3.1.1 Styling og internkontroll (Vesentlighet M/H).....	15
3.1.2 Korrekt og effektiv saksbehandling i forhold til forvaltningslovens bestemmelser og øvrig lovverk (Vesentlighet M/H)	16
3.1.3 Gjeldsnivået (Vesentlig M/H)	16
3.1.4 Sørge for god forvaltning av kommunens eierinteresser i kommunale selskap (Vesentlighet M)	17
3.1.5 Arbeidskraft (Vesentlighet M/L).....	18
3.1.6 Sykefravær i kommunen (Vesentlighet M)	18
3.1.7 Etterlevelse av lov og forskrift om offentlige anskaffelser (Vesentlighet M/H)..	19
3.1.8 IT-sikkerhet (Vesentlighet M).....	19
3.1.9 Arkivhåndtering (Vesentlighet M)	20
3.1.10 Praktisering av offentlighetsloven (Vesentlighet M)	20
3.2 Helse og omsorg	21
3.2.1 Sørge for tjenester i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven og gjeldende forskrifter (Vesentlighet H).....	21
3.2.2 Helhetlige og koordinerte helse- og omsorgstjenester (samhandlingsreformen) (Vesentlighet M)	22
3.2.3 Behandlings- og oppfølgingstilbud til personer/pasienter med psykiske lidelser og/eller rusrelaterte problemer (Vesentlighet H)	23
3.3 NAV Valle.....	23
3.3.1 Kommunale NAV-tjenester (Vesentlighet M)	23
3.3.2 Bosetting og integrering av flyktninger (Vesentlighet H).....	24
3.3.3 Bekjempelse av barnefattigdom (Vesentlighet M).....	25
3.4 Barnevern	26
3.4.1 Barneverntjenester (Vesentlighet H)	26
3.5 Skole og barnehage	27
3.5.1 Inkluderende læringsmiljø (Vesentlighet M)	27

3.5.2	Utdanningsnivå (Vesentlighet M)	28
3.5.3	Sørge for at kommunens barnehager drives i henhold til krav gitt i lov og forskrift (Vesentlighet M/L).....	29
3.6	Teknisk	29
3.6.1	Bærekraftig utvikling – miljø, klima (Vesentlighet M/H)	29
3.6.2	Beredskap/sikkerhet (Vesentlighet M).....	30
3.6.3	Brukerbetalingene skal ikke overstige selvkost for VAR og andre selvkostområder (Vesentlighet M/H).....	30
3.6.4	Plan- og byggesaksbehandling (Vesentlighet M).....	31
3.6.5	Ulovlighetsoppfølging av byggesaker (Vesentlighet M)	31
3.6.6	Utvikle og vedlikeholde kommunens bygningsmasse (Vesentlighet M/H).....	32
3.7	Kultur og fritid	32
3.7.1	Barn og unges deltagelse på kulturskole og andre aktiviteter (Vesentlighet M/H)	33
4	Oppsummering.....	34
5	Litteraturliste.....	36

Figur- og tabelloversikt

Figur 1: Organisasjonskart	7
Tabell 1: Sykefravær	7
Tabell 2: Folketallsutvikling	10
Tabell 3: Befolkningsframskriving	10

1 Innledning

Agder Kommunerevisjon IKS har på oppdrag fra kontrollutvalget i Valle utarbeidet en overordnet analyse for forvaltningsrevisjon for perioden 2016-2019. I dette kapitlet ser vi nærmere på bakgrunnen og formålet med den overordnede analysen. Det redegjøres også for metoden som har blitt benyttet for å samle inn rapportens datamateriale.

1.1 Bakgrunn

I henhold til forskrift om kontrollutvalg, skal kontrollutvalget utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon som vedtas i kommunestyret. Forskriftens § 10 lyder som følger:

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Planen vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv som kan delegerer til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden.

Planen skal baseres på en overordnet analyse av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger, med sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon på de ulike sektorer og virksomheter.

1.2 Formål

Formålet med den overordnede analysen er å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon innenfor de ulike enhetene i kommunen. Revisjonen har gjennom analysen søkt å avdekke hvor kommunen har størst utfordringer med å nå sine målsettinger. Målene bygger på lover og forskrifter og kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Kontrollutvalget skal med utgangspunkt i den overordnede analysen kunne gjøre en prioritering av hvilke områder det bør gjennomføres forvaltningsrevisjonsprosjekter.

1.3 Avgrensning

Kravet om at det skal utarbeides en overordnet analyse fremgår av forskrift om kontrollutvalg, § 10 annet ledd. Forskriftsteksten gir ingen føringer på hva en overordnet analyse er eller hvordan den skal gjennomføres, bortsett fra at den skal bygge på risiko- og vesentlighetsvurderinger som tar sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon på ulike sektorer og virksomheter¹.

I departementets rundskriv fremgår det at hensikten med analysen er å skaffe relevant informasjon om kommunens virksomhet slik at kontrollutvalget kan legge en plan for forvaltnings-

¹ Norges kommunerevisorforbund, *Veileder til utarbeidelse av overordnet analyse*, s. 8. Hentet fra: http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/OA_Veileder.pdf

revisjon. Kontrollutvalget skal foreta en prioritering av aktuelle prosjekter, og prioriteringen må ta utgangspunkt i de avvik eller svakheter som analysen avdekker.

Departementet utdyper videre hva som menes med uttrykket ”risiko- og vesentlighetsvurderinger”;

I uttrykket ”risiko- og vesentlighetsvurderinger” ligger at det skal gjøres en vurdering av på hvilke områder av kommunens/fylkeskommunens virksomhet det er risiko for vesentlige avvik i forhold til de vedtak, forutsetninger og mål som er satt for virksomheten².

Det bemerkes at analysen er gjort på et overordnet nivå og har ikke som formål å beskrive alle utførelser ved de ulike tjenestoområdene i detalj. Analysens omfang er begrenset ut fra formålet med analysen, og det er viktig å huske at nye utfordringer vil kunne dukke opp underveis i planperioden.

1.4 Metode

Revisjonen har basert den overordnede analysen på dokumentgjennomgang og samtale med kommuneadministrasjonen:

- Vi har gått gjennom kommunes sentrale styringsdokumenter; kommuneplanens langsiktige del, kommuneplanens kortsiktige del, årsbudsjett og rapportering og regnskap.
- I tillegg til å hente tallmateriale fra kommunens styringsdokumenter, har vi også benyttet Kostratall for å sammenligne Valle med andre relevante kommuner, fylket og landet for øvrig.
- Det har vært avholdt møte med rådmannen. Under møtet drøftet vi de risikovurderinger som revisjonen hadde foretatt på bakgrunn av dokumentgjennomgangen.

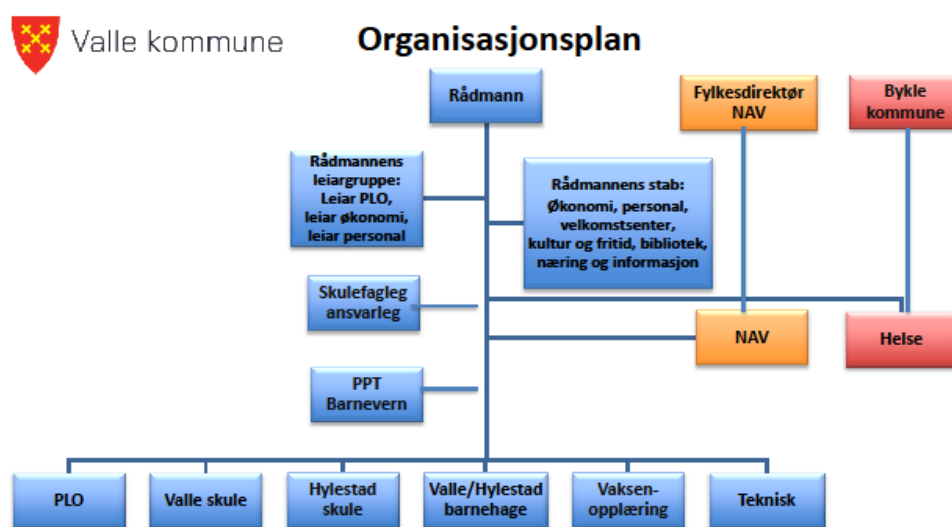
² Rundskriv H- 15/04, ikrafttreden av lov om endringer i kommuneloven om kommunal revisjon m.m, forskrifter om kontrollutvalg og revisjon, samt enkelte endringer i forskrift om årsregnskap og årsberetning, s.6. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/krd/rus/2004/0007/ddd/pdfv/214477-vedlegg_1.pdf

2 Hovedtall, strategi og mål for Valle kommune

I dette kapitlet omtaler vi hovedtall fra regnskapet for 2015. Vi sammenligner også ressursbruk i Valle med Kostragruppe 6³, fylket og landet for øvrig. Videre omtaler vi kommunens mål og utfordringer i økonomiplanperioden 2016-2019.

2.1 Hovedtall – Valle kommune

Organisasjon

Figur 1: Organisasjonskart

Rådmannen har det øverste administrative ansvaret for kommunens organisasjon. Rådmannen skal påse at saker som legges frem for folkevalgte organer er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt.

De ansatte er kommunens viktigste ressurs for å kunne levere gode tjenester til Valles innbyggere. I 2015 hadde kommunen et totalt sykefravær på **7,32 %**. Av dette er 1,42 % korttidsfravær, mens 5,9 % er langtidsfravær. Tabellen nedenfor viser utviklingen i kommunens sykefravær over tid.

2009	2010	2011	2012	2013	2014
7 %	6,4 %	6 %	6,8 %	6 %	7,4 %

Tabell 1: Sykefravær

Ved utgangen av 2015 var det ti kvinner og tre menn i kommunens ledergruppe. Ved oppnevning av arbeidsgrupper og ad-hoc utvalg, har kommunen målsetting om at både kvinner og menn skal være med. Det samme gjelder for styrene i interkommunale selskap.

³ Valle er en del av Kostragruppe 6, som SSB anser som sammenlignbar med hensyn til folkemengde og økonomiske rammebetingelser. Andre kommuner som inngår i denne gruppen er blant annet Bygland, Åmli og Åseral.

Økonomisk utvikling

Kommunen hadde et positivt netto driftsresultat på cirka kr 2,89 millioner kroner, eller 1,57 % i 2015. Det fremgår av handlingsprogram og økonomiplan at kommunen har som mål å oppnå et netto driftsresultat på 2 %. Utgiftene må reduseres for å nå dette målet⁴.

Etter avsetning og bruk av fond og overføring til investeringsregnskapet, hadde kommunen et regnskapsmessig mindreforbruk på cirka kr 1,96 millioner.

Ifølge kostra hadde kommunen cirka 83,2 millioner kroner i frie inntekter i 2015. Kommunens viktigste inntektskilder er rammetilskudd fra staten og skatteinntekter. Valle har over flere år hatt en negativ befolkningsutvikling og dette har påvirket disse inntektene. I 2015 mottok kommunen cirka 39,8 millioner i rammetilskudd, mens skatt på inntekt og formue var på cirka 29,98 millioner. Ifølge kostra hadde Valle kr 66 957 i frie inntekter pr. innbygger. Dette var litt lavere enn snittet i kostragruppen (kr 69 891), men høyere enn snittet for Aust-Agder (kr 49 502) og landet for øvrig (kr 49 776).

Det fremgår av årsmeldingen at kommunen hadde 63,3 millioner kroner i kraftinntekter i 2015. Dette utgjorde 34,6 % av Valles samlede driftsinntekter.

Netto lånegjeld var på kr 116 835 999 i 2015. Dette tilsvarer cirka 64 % av brutto driftsinntekter. Lånegjelden målt per innbygger var ifølge kostra kr 94 109. Dette var høyere enn kostragruppen (kr 73 971), fylket (kr 52 149) og landet unntatt Oslo (kr 54 184).

Det ble gjennomført investeringer for 17 millioner kroner i 2015. De viktigste investeringene var omsorgsleiligheter, sansehage, uteområde på Valle skole og Prestefossen Hengebru.

Det ble i 2015 satt av mer til fond enn det ble brukt. Ved utgangen av året hadde kommunen 47,5 millioner på fond, av disse er 32,89 millioner på bundne fond.

Levekår

Yrkesdeltagelse:

Det fremgår av kommuneplanen at tallet på sysselsatte har økt jevnt siden 90-tallet, samtidig som arbeidsledigheten har gått ned. Det er i dag få arbeidsledige i kommunen.

Tall hentet fra kostra viser at kommunen hadde 1,1 % registrerte arbeidsledige i 2015. Dette var lavere enn snittet i kostragruppen (1,6 %), fylket (2,5 %) og landet for øvrig (2 %).

Valle har en relativt høy andel uførepensjonister mellom 16 - 66 år. I 2015 var 11,8 % av innbyggerne uføretrygdete. Dette var høyere enn snittet i landet (9,4 %), men lavere enn både snittet i kostragruppen (12,5 %) og fylket (12,7 %).

Utdanning:

23,9 % av kommunens innbyggere har utdanning på universitets- og høyskolenivå. På landsbasis har 32,2 % av befolkningen høyere utdanning. Videre fremgår det at 47,6 % utdanning

⁴ Valle kommune, *Handlingsprogram og økonomiplan 2016-2019*, s.16. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/okonomiplan.293559.nn.html>

på videregående nivå, mens 27,4 % har grunnskolen som høyeste utdanning. I landet er tallene henholdsvis 40,9 % og 26,8 %⁵.

Det fremgår av Valles folkehelseprofil⁶ at kommunen hadde 19 % frafall i videregående skole i 2015. Dette var lavere enn snittet i både fylket og landet, der andelen ligger på 24 %⁷.

Spesialundervisning:

Det har vært fokus på å få ned andelen som får spesialundervisning i kommunen. Ifølge kostra var andelen elever som fikk spesialundervisning 5,9 % i 2015. Dette var lavere enn snittet i landet (7,9 %), snittet i kostragruppen (10,4 %) og snittet i fylket (9,2 %).

Barnevern:

I 2015 oppgis det at 6,7 % av alle barn mellom 0 og 17 år mottar barnevernstiltak i Valle. Dette var noe høyere enn snittet i Aust-Agder (5,8 %) og snittet i landet for øvrig (4,8 %). Brutto driftsutgifter til tiltak per barn med tiltak var kr 56 750. Dette var vesentlig lavere enn landsgjennomsnittet (kr.150 763) og snittet i Aust-Agder (kr.115 130).

Sosiale tjenester:

I 2015 mottok 3,2 % av innbyggerne mellom 20 – 66 år mottok sosiale tjenester. Dette var noe lavere enn landsgjennomsnittet på 3,9 %.

Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt er høyere enn i landet som helhet. Det fremgår av Valles folkehelseprofil at 16 % barn bor i lavinntektshusholdninger, mot 13 % i Aust-Agder og 11 % i landet for øvrig. Lav inntekt defineres i denne sammenheng som under 60 % av medianinntekt⁸.

Forventet levealder:

Det fremgår av folkehelseprofilen for Valle at forventet levealder for kvinner er 82,3 år. Dette på linje med fylket (82,2 år) og litt lavere enn landsgjennomsnittet (82,8 år) Forventet levealder for menn er 75,9 år. Dette er lavere enn snittet i fylket (77,4 år) og landet som helhet (78,2 år).

⁵ SSB, *Befolkningens utdanningsnivå, 1.oktober 2015*. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv/aar/2016-06-20?fane=tabell#content>

⁶ Folkehelseprofilen er utarbeidet av Folkehelseinstituttet og baserer seg blant annet på statistikk fra SSB, kommunehelsa statistikkbank og Ungdata. Se mer på <https://www.fhi.no/nettpub/brukerveiledning-folkehelseprofiler/om-statistikken/om-statistikken-i-folkehelseprofile/#om-statistikken-i-folkehelseprofilane-2016-for-kommunene>

⁷ Folkehelseinstituttet, *Folkehelseprofil 2016; Valle kommune*, s. 4. Hentet fra <http://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=0940&sp=1&PDFAAr=2016>

⁸ Folkehelseinstituttet, *Folkehelseprofil 2016; Valle kommune*, s.4. Hentet fra <http://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=0940&sp=1&PDFAAr=2016>

2.2 Demografi

Valle har de siste årene vært preget av at folketallet i kommunen har gått ned. Det var likevel en positiv befolkningsutvikling i 2015. Per 01.01.16 var folketallet 1251.

År	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Folketall	1439	1289	1284	1293	1277	1270	1244	1251

Tabell 2: Folketallsutvikling

Befolkningsframskrivingen fra SSB viser en liten økning i folketallet frem mot 2040. Tallet på innbyggere over 70 år vil øke med 25 % frem mot 2025 og 75 % frem mot 2040. Tallet på barn og yrkesaktive antas å holde seg på dagens nivå⁹.

Folketalsutvikling og framskriving fra 1994 til 2040					
år	1994	2000	2010	2014	2040
0 - 5 år	103	125	74	62	79
6-15 år	179	162	173	155	164
16-66 år	890	900	826	846	815
over 67 år	288	252	216	207	351
sum	1460	1439	1289	1270	1409

Tabell 3: Befolkningsframskriving

Innvandring

Valle kommune har mottatt 34 flyktninger innenfor en femårs-periode. IMDI har oppfordret kommunen å bosette 10 i 2016 og minimum 15 i 2017. For 2018 og 2019 er oppfordringen 10 per år. Det fremgår at kommune har et øvre «tak» på 48 flyktninger til en hver tid, dette er inklusiv familiejenforening.

2.3 Kommunens mål

Kommuneplanen gir rammer og fastsetter mål for utviklingen av kommunen. I det følgende gjengis kommunens overordnede mål og strategier som beskrevet i kommuneplanen 2016-2028¹⁰.

Samferdsel

Mål:

Valle kommune skal ha eit effektivt, framtidsretta og trakksikkert vegnett bygd opp kring riksveg 9 gjennom Setesdal som hovudåre, med forgreining til Dalen i aust via fylkesveg 45 og Sirdal i vest via fylkesveg 337.

For Valle kommune er det særleg viktig med gode vegar. Betre kommunikasjon til og frå Val-

⁹ Valle kommune, Samfunnsdelen; Kommuneplan 2016-2028, s. 11. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/kommuneplanen.312253.nn.html>

¹⁰ Valle kommune, Samfunnsdelen; Kommuneplan 2016-2028, s. 30-39. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/kommuneplanen.312253.nn.html>

le betyr mykje for både busetting, næringsliv og turisme. Det er ei målsetting å fullføre riksveg 9 med «gul stripe til Hovden» innan 2023.

Det såkalla Sørlandsutvalet føreslo at det skulle utgreiast ein stamveg mellom Oslo og Stavanger gjennom Setesdal og Sirdal. Dette meinte Sørlandsutvalet ville utløyse ny utvikling i dei indre bygder. Ein føreslår å starte arbeidet med denne saka.

Ei utbygging og utbetring av hovudvegnettet vil kunne gje Valle kommune ein meir variert og fleksibel arbeidsmarknad. Heilårsveg Brokke -Suleskar kan gje grunnlag for nye næringar og verksemdar, og vil gje eksisterande næringsliv større marknad.

Kortare reisetid frå sentrale strom vil ha positiv effekt på marknaden for fritidsbustader og auke bruken av desse.

Det kommunale vegnettet skal tilfredsstille krava til trafikksikring, effektiv drift og forvaltning.

Meir fysisk aktivitet gjennom å gå og sykle til skule og arbeid. Dette er viktig for folkehelsa.

Åraksøyne er eit viktig element i samferdslesamanhang i Valle kommune. Luft- og motorsportsenteret må vidareutviklast.

Strategiar:

- 1. utbetre riksveg 9 gjennom Setesdal ved strategisk samarbeid på Agder*
- 2. arbeide for oppgradering av fylkesveg 337 til heilårsveg og forbetring av fylkesveg 45 som ein del av ein aust-vest aksa Oslo-Stavanger. Dette vil vere strategisk viktig, og vil styrke Valle vesentleg som trafikknutepunkt for både nord-sør trafikk på RV 9 og aust-vest trafikk på FV 45.*
- 3. Leggje betre til rette for gåande og syklande på nye parsellar*

Bukvalitet

Mål:

Valle kommune skal vere ein attraktiv og trygg stad å bu med gode oppvekstvilkår og omsorgstilbod for alle.

For å vere ein attraktiv stad å bu må Valle kommune kunne tilby attraktive bustadområde med attraktive omgjevnader. Kommunen må arbeide for at innbyggjarane trivst og opplever eit trygt og inkluderande miljø, og at nye innbyggjarar kjenner seg velkomne. Ein må satse på barn og unge sitt lærings- og oppvekstmiljø. Funksjonar og tilbod i sentrumsområda er viktige for utviklinga av sterke lokalsamfunn og gir grunnlag for utvikling av gode møteplassar.

Strategiar:

Bumiljø

- Stimulere til utvikling av tilrettelagte, varierte og sentrumsnære bustadar*
- sikre gode leikeareal og godt utemiljø i bustadområde og områda knytt til barnehage og skule*
- styrke og leggje til rette for tette og levande sentrum med uformelle møtestader*
- sikre rett kompetanse hos personalet i barnehage, skular og SFO*

Oppvekst

- leggje vekt på arbeid med godt læringsmiljø, individuelt tilpassa opplæring og trivsel i barnehage og skule
- leggje til rette for varierte aktivitetstilbod

Fritid

- utvikle og leggje til rette for frivilligsentralen
- leggje til rette for frivillige lag og organisasjonar

Næringsliv

Mål:

Valle kommune skal ha eit breitt og inkluderande næringsliv, der verksemdar innan kultur og handverk og naturbaserte verksemdar står sterkt.

Valle kommune skal vere ein attraktiv «fritidskommune» for Sørvestlandet (Agder og Sør-Rogaland).

I dette ligg det at vi er ein attraktiv stad å nytte fritida for dei som bur i byane. Det gjeld hyttefolk og «vanlege» turistar. Vi meiner det er stort samsvar mellom god plass å bu og god plass å besøke

Strategiar:

Kommunen skal trygge eksisterande arbeidsplassar og leggje til rette for nye arbeidsplassar ved å:

1. stimulere og vidareutvikle arbeidsplassar innan

- kultur og handverk
- kraftsektoren
- naturbasert næringsliv, til dømes innan bratt friluftsliv
- landbruket ved å auka lokal verdiskaping gjennom å vidareutvikle mat- og landbruksprodukt

2. stimulere til nyskaping ved å

- stimulere til entreprenørskap blant barn og unge
- etablere ein utviklingskultur der det er lov å feile

3. utvikle eksisterande og nye område for fritids bustader gjennom strategisk arealpolitikk ved å

- Brokkeområdet er Valle sitt hovudsatsingsområde for fritidsbusetting og vintertilbod
- utvikle Bjørnevatnområdet i samsvar med kommunedelplanen frå 2008
- vere open for å bygge fritidsbustader i andre område der tilhøva ligg til rette
- leggje til rette for fritidsbustader som «second homes». Dette for å ha størst mogleg bruk av fritidsbustaden.
- prioritere fritidsbustader som ligg slik at ein kan nå andre tilbod/service/aktivitetar – auka marknad for næringslivet og større sosiale nettverk

4. leggje til rette for eit aktivitetstilbod som er attraktivt heile året ved å

- konsentrere seg om nokre viktige aktivitetstilbod (dei med best e ekt/marknadsverdi etter sesong). Viktig for både reiselivsnæring og bruk av private hytter
- leggje til rette for ulike aktivitetstilbod, td. «bratte» aktivitetar, terrengsykling mm
- utnytte eksisterande aktivitetstilbod betre. Vurdere om kommunale anlegg kan vere opne for publikum i helgene og feriar (idrettshall, symjehall) Dette vil gje Valle kommune auka konkurransekraft og bidra til ein positiv utvikling.

5. arbeide aktivt for heilårsveg Brokke – Suleskard,

- noko som vil gje tilgjenge til ein stor marknad der vi vil vere konkurransedyktige

6. Styrke og utvikle eksisterande sentrum ved å

- vidareutvikle stadkvalitetane i sentrumsområda for å styrke trivsel og handel

Kultur og fritid:

Mål:

Valle kommune skal utvikle og leggje til rette for eit variert kultur- og fritidstilbod. Arbeidet med «den kulturelle grunnmuren» skal leggjast særleg vekt på. Kommunen skal støtte opp om lag, foreiningar og anna frivillig arbeid.

Det er særleg viktig å leggje til rette for at barn og unge skal ha gode oppvekstvilkår med inkluderande og varierte fritidsaktivitetar, og at kommunen kan vere med på å tilby ei meningsfylt fritid for innbyggjarane i alle livsfasar.

Kulturskule er eit lovpålagt kommunalt tenestetilbod. Kulturskulen byggjer på eit humanistisk menneskesyn og humanistiske samfunnsverdiar, og skal bidra både til å vidareføre og fornye kulturarva vår. Valle kulturskule skal vere ein faktor som verkar positivt inn på bukvalitet i Valle, synleg i lokalsamfunnet og regionen. I kulturskulen skal det vere rom både for individualitet og mangfald, spissing og breidde, og tilbodet skal ha høg fagleg og pedagogisk kvalitet. Gjennom kulturskulen skal elevane få moglegheit til å formidle og oppleve, reflektere og gjere val, og få styrka sin sosiale, estetiske og kulturelle kompetanse. Kulturskulen skal fremje folkehelse, i eit breitt perspektiv.

Folkebiblioteket vil vere aktiv i å auka interessa for lesing. Lesing blir meir og meir viktig når samfunnet blir enda meir teknologisert og digitalt. Biblioteket ser på det som eit viktig demokratisk arbeid at alle får kunnskap om å hente viktig informasjon frå den digitale informasjons yten. Biblioteket vil også vera ein medspelar til den lokale kulturen og til frivillig arbeid i kommunen. Sjølvbetening på begge biblioteka vil auka tilgangen til lokala og det som biblioteket kan by på.

Strategiar:

«Løfte i flokk»:

- aktivt støtte lag og foreiningar
- samarbeide med det frivillige kulturlivet og næringslivet om tiltak som verkar inn på trivsel, folkehelse og bukvalitet, og å vidareutvikle dei faste arrangementa
- arbeide for eit kultur- og organisasjonsliv som er prega av rausheit og inkludering
- sjå og løfte fram ressursane hos dei som kjem til oss

Barn og ungdom:

- utvikle tilbudet i fritidsklubben
- legge vekt på ungdomsmedverknad i tiltak og arrangement for ungdom
- vidareutvikle tilbudet i kulturskolen, drive målretta utviklingsarbeid
- samarbeide med andre kommunar og frivillige om tiltak og arrangement for ungdom

Møteplassar og formidlingsarenaer:

- leggje til rette for, og vere med på å utvikle, uformelle møteplassar
- utvikle biblioteket i tråd med Biblioteklova og satse på biblioteket som uformell møteplass, kunnskaps- og debattarena
- arbeide for gode lokale for kulturformidling

Friluftsliv og aktivitet:

- leggje til rette for eire heilårs turløyper og -stiar, særleg nær sentra/bustadfelt, og ulike formar for aktivitetar knytt til desse
- satse på kulturformidling og kulturminne som ressurs og attraksjonskra

Planarbeid:

- i løpet av kommande periode utarbeide kommunedelplan for kultur, kulturformidling og kulturarenaer
- i tråd med overordna føringar utarbeide kulturminneplan
- registrere og gjere kulturminna i Valle kommune meir synlege og tilgjengelege

2.4 Utfordringer fremover

I kommuneplanen beskrives også kommunens hovedutfordringer i tiden fremover¹¹:

Folketall og levekår:

- Befolkningsframskrivninger viser at kommunen kan forvente en svak økning i folketallet frem mot 2040. Antall eldre innbyggere vil øke, mange går ut av arbeidslivet og lever lenger. Kommunen må håndtere de velferdsmessige utfordringene som følger av flere eldre, samtidig som det er viktig å sikre god rekruttering til arbeidslivet.
- Kommunen har en høy andel husholdninger med lav inntekt.

Sysselsetting:

- Kommunen har hatt lav arbeidsledighet over lengre tid. Innbyggerne er vant til å pendle for arbeid, og tallet på sysselsatte har økt siden 90-tallet. Kommunen har likevel opplevd nedgang i folketallet, og det er viktig at kommunen sikrer eksisterende og nye arbeidsplasser i tiden fremover.

Kultur, idrett og fritid:

- Valle kommune har en aktiv frivillig sektor der dugnadsånd står sterkt. Lag og organisasjoner er avhengig av innsats fra enkeltpersoner, dette gjør disse miljøene sårbare. Kommunen bør ha god infrastruktur og gode anlegg og møtesteder for denne sektoren. Videre bør kommunen ha gode støtte- og stimuleringsordninger til både topp- og breddeidrett.

¹¹ Valle kommune, Samfunnsdelen; Kommuneplanen 2016-2028, s. 23. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/kommuneplanen.312253.nn.html>

3 Analyse

Basert på gjennomgang av kommunale styringsdokumenter og samtale med administrasjonen, har vi gjennomført en overordnet risiko- og vesentlighetsvurdering av mål og utfordringer innenfor de ulike enhetene i kommunen. Risikovurderingene baserer seg på konsekvens- og sannsynlighetsanalyser. For de enkelte mål og utfordringer som er vurdert er **vesentligheten** angitt som lav (**L**), middels (**M**) eller høy (**H**). Vesentligheten angir hvor aktuelt revisjonen vurderer det er å foreta forvaltningsrevisjon innenfor feltet.

3.1 Overordnet

Nedenfor beskrives utfordringer kommunen har på et overordnet nivå med hensyn til å nå de målsettinger som er satt i kommuneplanen for 2016-2028. Dette er områder som går på tvers av de ulike enhetene i kommunen.

3.1.1 Styring og internkontroll (Vesentlighet M/H)

Mulige risikofaktorer:

- Administrasjonens rutiner og retningslinjer for oppfølging og tilbakemelding til politisk ledelse
- Manglende verktøy for rapportering og måling av kvalitet
- Økt risiko for at lover og regler ikke blir overholdt ved manglende internkontroll
- Mangelfull evaluering

Økonomistyring innebærer å ha det daglige, operative ansvaret for kommunens økonomi. God internkontroll innebærer blant annet å iverksette og følge opp vedtak besluttet av kommunestyret, utarbeide beslutningsgrunnlag (på eget initiativ eller på bestilling fra de folkevalgt), ivareta et selvstendig ansvar for å varsle de folkevalgte ved fare for budsjettoverskridelser, avvik og andre uforutsette hendelser.

Vurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene kan være at administrasjonen som forvalter av offentlige midler og utøver av politiske beslutninger, blir skadelidende. Ufullstendig rapportering kan i tillegg medføre mangelfull budsjettstyring. Sannsynligheten for at man opplever dårlig økonomistyring i en kommune er avhengig av de ansattes kompetanse, samt at det er tilstrekkelige ressurser som kan ivareta oppgavene.

Risikoreduserende tiltak kan også være å sørge for at prinsippene for god forvaltningsskikk og internkontroll¹² blir overholdt. Det fremgår av kommunens årsmelding at de har flere tiltak for å sikre god kontroll og høy etisk standard.

Det er svært viktig at innbyggerne og politikerne har tillit til at administrasjonen forvalter kommunens midler på best mulig måte i henhold til politiske vedtak. Revisjonen vurderer derfor vesentligheten som middels til høy på dette området.

¹² Etter kommuneloven er det ikke formelle formkrav eller krav om innhold til internkontrollen. Det er likevel nærliggende å tolke kommuneloven slik at "betryggende kontroll" innebærer et internkontrollsystem som er etterprøvbart og som bidrar til at kommunen er i stand til å føre en kontroll med virksomheten.

3.1.2 Korrekt og effektiv saksbehandling i forhold til forvaltningslovens bestemmelser og øvrig lovverk (Vesentlighet M/H)

Mulige risikofaktorer:

- Lovverket er ikke godt nok kjent
- Kompetanse
- Det er ikke utarbeidet tilstrekkelige rutiner
- Rutinene etterleves ikke
- Stor saksmengde og høyt arbeidspress
- Turnover

Vurdering:

Risikofaktorene kan medføre at kommunens saksbehandling ikke skjer i henhold til lov og forskrift eller vedtatte retningslinjer/målsettinger i kommunen. Dette kan føre til at innbyggerne ikke får den behandlingen de har krav på, samtidig som det også kan bidra til å svekke kommunens omdømme.

Risikoreduserende tiltak kan være fokus på kompetanse og ha oppdatert regelverk og rutiner tilgjengelig innenfor de ulike fagområdene. Rådmannen opplever at de har høy kompetanse på området og forteller at de tidligere har hatt ulike kurssamlinger for å øke kompetansen på feltet. Videre vil fokus på internkontroll også kunne bidra til å avdekke feil/mangler ved kommunens saksbehandling.

Korrekt og effektiv saksbehandling er en forutsetning for at innbyggerne har tillit til kommunen som forvaltningsorgan og at kommunen ivaretar innbyggernes rettigheter. Revisjonen vurderer vesentligheten som middels til høy.

3.1.3 Gjeldsnivået (Vesentlig M/H)

Mulige risikofaktorer:

- Kommunen klarer ikke tilby innbyggerne lovpålagte tjenester fordi en stor del av kommunens inntekter må brukes til å betale renter og avdrag
- Kommunen har ikke økonomiske forutsetninger til å foreta nødvendige investeringer
- Veksten bremser fordi kommunen ikke har midler til å legge til rette for næringsvirksomhet, boligutbygging og et tilfredsstillende kommunalt tjenestetilbud.

Økt gjeldsnivå kan innebære at en stadig større del av kommunenes økonomiske ressurser må benyttes til å betjene gjeld. Gjeldsoppbygging medfører også at kommunens økonomi blir mer sårbar ovenfor renteøkninger. Dersom rentenivået øker, kan gjeldsbelastningen bli krevende for kommuneøkonomien og påvirke kommunens muligheter til å ivareta sine oppgaver på vesentlige velferdsområder.

Høy gjeld er ikke nødvendigvis negativt i seg selv¹³. For en kommune som har forutsetninger til å betjene den samlede gjelden både på kort og lang sikt, uten at det får konsekvenser for tjenestetilbudet for nåværende og framtidige innbyggere, så vil risikoen være lavere. Det er

¹³ Se Riksrevisjonens undersøkelse av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning fra 2015. Hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Documents/2014-2015/KommunenesLaaneopptakOgGjeldsbelastning.pdf>

ikke et mål at kommunene skal ha så lav gjeld som mulig hvis det for eksempel betyr at de ikke ivaretar nødvendige utbygginger eller vedlikehold av bygningsmassen. Det er særlig en kombinasjon av høyt gjeldsnivå, svakt driftsresultat og lavt disposisjonsfond som medfører stor risiko for kommunen.

Vurdering:

Konsekvensene av økt gjeldsnivå må kunne anses som store; særlig der det er risiko for at lovpålagte tjenester forringes.

I 2015 var kommunens netto lånegjeld per innbygger kr 94 109. Dette var høyere enn snittet i kostragruppen (kr 73 971), fylket (kr 53 149) og landet (kr 54 184). Rådmannen forteller at det ble investert mye i forrige periode, og at det er fare for at investeringene vil øke også i denne perioden.

Risikoreduserende tiltak vil blant annet være å ha fokus på økonomistyring, både administrativt og politisk. God økonomistyring og rapportering er viktig for å utnytte ressursene mest mulig effektivt. Revisjonen vurderer vesentligheten som middels til høy.

3.1.4 Sørge for god forvaltning av kommunens eierinteresser i kommunale selskap (Vesentlighet M)

Mulige risikofaktorer:

- Kommunen kan mangle kompetanse internt som er nødvendig for å forvalte eierinteressene på best mulig måte
- Kommunalt eierskap kan hindre konkurranse og nyetableringer av private selskaper
- Fare for krysssubsidiering mellom næring og husholdninger innenfor selvkostområdet

Vurdering:

Konsekvensene av risikofaktorene kan være at kommunen ikke får maksimalt ut av sine eierinteresser, fravær av konkurranse kan medføre dyrere tjenester for kommunens innbyggere og kommunens samlede tjenestetilbud kan bli skadelidende. Kommunen har eierandeler i flere interkommunale selskap.

For å sikre god kontroll av kommunens eierinteresser er det viktig at kontrollutvalget gjennomfører selskapskontroll. I forskrift om kontrollutvalg er det tatt inn egne bestemmelser vedrørende selskapskontrollen. Det kan være aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjon dersom selskapskontrollen avdekker at det er behov for dette.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels på dette området.

3.1.5 Arbeidskraft (Vesentlighet M/L)

- For at kommunen skal kunne yte gode tjenester er det nødvendig med kvalifiserte og motiverte ansatte.

Mulige risikofaktorer:

- Kommunen klarer ikke å rekruttere eller beholde kvalifisert og motivert arbeidskraft
- Ansettelsesprosessen sikrer ikke at de med ønsket kompetanse blir ansatt
- Kommunen er ikke konkurransedyktig
- Deltidsproblematikk

Vurdering:

Risikoreduserende tiltak kan knyttes til kommunens arbeidsgiverpolitikk. Kommunen må profilere seg som en god arbeidsplass med et godt arbeidsmiljø og et tilstrekkelig lønnsnivå. Det er også viktig at kommunen sikrer at ansettelsesprosessen er av høy kvalitet slik at rett person med riktig kompetanse blir ansatt. Videre kan det være aktuelt med kompetanseutvikling internt i kommunen.

Rådmannen opplever ikke at de har utfordringer med å få kompetent og motivert arbeidskraft til kommunen. Når kommunen utlyser ledige stillinger, får de alltid kvalifiserte søkere til stillingene.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels til lav som følge av dette.

3.1.6 Sykefravær i kommunen (Vesentlighet M)

Mulige risikofaktorer:

- Arbeidsoppgaver, arbeidsmiljø, organisering, ledelse
- Manglende målrettede tiltak for å redusere fraværet
- Manglende fokus på sykefravær over lengre tid

Vurdering:

Konsekvensene av høyt sykefravær er negative, både for kommunens tjenesteproduksjon, arbeidsmiljø og økonomi.

I 2015 hadde kommunen et totalt sykefravær på 7,32 %. Dette var en liten nedgang fra 2014. Det fremgår av kommunens årsmelding at det er store variasjoner innenfor de ulike enhetene/avdelingene i kommunen. Avdelingen Habilitering/dagtilbud hadde eksempelvis et sykefravær på til sammen 24, 8 %, mens det på dagsenteret ikke var noe sykefravær i 2015¹⁴.

Rådmannen forteller at kommunen forsøker å tilrettelegge for at ansatte skal kunne stå i jobb. Kommunen har blant annet opprettet et samarbeid med NAV Arbeidslivssenter. Arbeidslivssenteret bistår virksomheter og bedrifter med råd for å redusere sykefraværet, styrke jobbnærværet og bedre arbeidsmiljøet¹⁵. I tillegg har kommunen også fått ny bedriftshelsetjeneste.

¹⁴ Valle kommune, *Årsmelding 2015*, s. 42-43. Hentet fra

<http://159.171.48.136/elnnsynValle/Dmb/ShowDmbDocument?mId=751&documentTypeId=MI>

¹⁵ NAV, *Lokal informasjon; NAV arbeidslivssenter Vest-Agder*, hentet fra <https://www.nav.no/no/Lokalt/Vest-Agder/NAV+Arbeidslivssenter+Vest-Agder/Lokal+informasjon>

Kommunen har et relativt lavt sykefravær, men det er en økning fra tidligere år. Det er viktig at kommunen fortsatt jobber aktivt for å redusere sykefraværet i alle enheter. Revisjonen vurderer vesentligheten som middels på dette området.

3.1.7 Etterlevelse av lov og forskrift om offentlige anskaffelser (Vesentlighet M/H)

Mulige risikofaktorer:

- Manglende konkurranse øker risikoen for svekket internkontroll
- Brudd på LOA/FOA
- Manglende konkurranseeksponering av innkjøp
- Lite forutsigbare innkjøpsprosesser
- Tildeling av kontrakter på ikke-transparente og diskriminerende vilkår
- Komplisert regelverk
- Kompetanse
- Dokumentasjon av arbeidet, herunder arkiv

Vurdering:

Konsekvensen av at regelverket for offentlige anskaffelser ikke blir etterlevd, vil kunne være at kommunen ikke får varer og tjenester til gunstigste pris og til de mest fordelaktige vilkår. Dette vil først og fremst kunne forringe kommunens økonomi, men det vil også kunne skape mistillit til den kommunale forvaltning. Sannsynligheten for at slike situasjoner oppstår vil avhenge av kommunens kompetanse og ressurser innenfor innkjøpsfeltet.

Risikoreduserende tiltak vil være å opprettholde kvalitetssikring og ha fokus på kompetanseheving internt i kommunen. Rådmannen opplever ikke at offentlige anskaffelser er en utfordring, de har høy kompetanse på feltet og han føler at dette fungerer godt i kommunen.

Lov og forskrift om offentlige anskaffelser er et komplisert regelverk. Dette er et område hvor det tradisjonelt begås mye feil i alle kommuner, revisjonen vurderer derfor vesentligheten som middels til høy.

3.1.8 IT-sikkerhet (Vesentlighet M)

- En stabil og funksjonell IT-infrastruktur er avgjørende for at kommunens ansatte skal kunne gjennomføre rasjonell og effektiv saksbehandling og tjenesteproduksjon.

Mulige risikofaktorer:

- Opplæring/kompetanse
- Sikkerhetskultur
- Manglende prosedyrer og retningslinjer for behandling av personopplysninger
- Manglende risikovurdering
- Mange systemer som skal «snakke sammen»
- Vedlikeholde kompetanse til å håndtere mange ulike systemer

Vurdering:

At kommunen ikke har tilstrekkelig gode IT-systemer, eller at disse ikke er sikre nok, kan få store konsekvenser. Dette kan blant annet medføre brudd på personopplysningslovens krav til sikkerhet og at innbyggerne mister tilliten til kommunens behandling av personopplysninger.

Ustabilitet, nedetid og eventuelle sikkerhetsbrudd vil også kunne gå utover effektivitet og tjenesteproduksjon. Manglende opplæring/kompetanse vil i tillegg kunne føre til at kommunens IT-verktøy ikke blir utnyttet optimalt.

Setesdal IKT er et interkommunalt selskap som er eid av Evje og Hornnes, Bygland, Valle, Bykle og Iveland. Det fremgår at selskapet blant annet skal rette fokus mot IT-sikkerhet i nær fremtid.

Revisjonen vurderer vesentligheten på området som middels.

3.1.9 Arkivhåndtering (Vesentlighet M)

- Kommunen er forpliktet å følge arkivlovens regler om offentlige arkiv.

Mulige risikofaktorer:

- Brudd på arkivlovens bestemmelser
- Manglende rutiner for arkivering av arkivverdige dokumenter
- Mangelfull bevaring og systematisering av arkivverdige materiale
- Arkivering av e-post
- Vanskelig å kontrollere hva som er gjort i ettertid

Vurdering:

Et fullstendig arkiv er av helt grunnleggende betydning for at man i ettertid skal kunne få kunnskap om historiske fakta og beslutninger, som også kan ha betydning fremover i tid. Et mangelfullt arkiv kan få til dels store negative konsekvenser for kommunens saksbehandling, oppfølging av vedtak og kommunalt planverk. I verste fall kan manglende arkivering forringe innbyggernes rettsikkerhet. Kommunen genererer hvert år en stor mengde arkivverdig materiale, hvilket øker sannsynligheten for at dokumenter ikke blir arkivert på korrekt vis, eventuelt ikke blir arkivert.

Statsarkivet i Kristiansand hadde tilsyn med arkivet i Valle kommune i 2016. Av tilsynsrapporten fremgår det at statsarkivet har inntrykk av at arkivtjenesten fungerer godt som et administrativt verktøy for kommunen, men at kommunen også har en jobb å gjøre innenfor en del sentrale områder i arkivarbeidet. Det ble gitt flere pålegg som må utbedres innen mars 2017. Rådmannen har inntrykk av at arkivansvarlig har høyt fokus på arkivet og passer på at andre ansatte arkiverer arkivverdig materialet.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels.

3.1.10 Praktisering av offentlighetsloven (Vesentlighet M)

Mulige risikofaktorer:

- Uriktige avslag på innsynsbegjæringer
- Utøver ikke meroffentlighet
- Lang saksbehandlingstid på innsynsbegjæringer

Vurdering:

At kommunen etterlever offentlighetsloven er en vesentlig forutsetning for å sikre både kommunens innbyggere, men også pressen, innsyn i kommunale beslutninger og forvaltning.

Konsekvensen av manglende innsyn innebærer brudd på grunnleggende rettssikkerhetshensyn og kontroll med den offentlige forvaltning. Sannsynligheten for at det kan oppstå svikt i etterlevelsen av offentlighetsloven må anse som relativt høy fordi innsynsreglene kan oppleves som kompliserte, og at kommunen tidvis kan motta mange innsynsbegjæringer.

Vesentligheten vurderes som middels på dette området.

3.2 Helse og omsorg

Innenfor helse og omsorg finner vi helsetjenesten og pleie og omsorg:

- Helse: Valle kommune har en felles helseavdeling med Bykle kommune. Avdelingen har ansvar for å gi alle personer som oppholder seg i kommunen nødvendig og forsvarlig helsetilbud. Enheten omfatter tjenesteområder som fastlege, legevakt, kommuneoverlege, jordmor, helsestasjon/skolehelsetjeneste, SLT, psykisk helse og rus. Avdelingen hadde et netto forbruk på 10,28 millioner kroner, mot budsjetterte 10,7 millioner kroner.
- Pleie og omsorg: Avdelingen hadde i 2015 et netto budsjett på kr 35,06 millioner kroner. Regnskapet viser et forbruk på kr 35,29 millioner, svarende til et prosentforbruk på 100,65 %. Det fremgår av årsmeldingen at en vesentlig del av budsjettet går med til å lønne vikarer ved fravær. Det totale sykefraværet var på 7,11 % i 2015, 5,03 % av dette var knyttet til langtidssykemeldinger. Årsmeldingen viser at det har vært store variasjoner mellom de ulike enhetene.

3.2.1 Sørge for tjenester i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven og gjeldende forskrifter (Vesentlighet H)

Mulige risikofaktorer:

- Kvaliteten i sektoren kan avvike fra krav i lov og forskrift
- Kompetanse og kvalifikasjoner hos personalet
- Manglende fokus på internkontroll
- Avvik mellom forventninger og tilbud
- Øyeblikkelig hjelp

Vurdering:

Overnevnte utfordringer kan føre til at eldre og andre omsorgs- og pleietrengende ikke får de tjenester som de har krav på etter lov og forskrift. Knapphetsfaktorer (tid, bemanning) øker sannsynligheten for at det oppstår situasjoner der personer som mottar pleie- og omsorgstjenester ikke får sine grunnleggende behov ivaretatt.

Risikoreduserende tiltak kan blant annet være fokus på internkontroll og sikre at de ansatte har nødvendig kompetanse. Det er også viktig å ha fokus på rutiner og bruk av hensiktsmessig velferdsteknologier for å sikre at tjenesten utføres mest mulig effektivt. Kommunen er i gang med en omlegging av tjenesten, og hovedtiltakene er å sette brukerne i fokus og dreie retningen mot at brukerne skal få den hjelpen de trenger i eget hjem fremfor på sykehjem.

Etter helse- og omsorgstjenesteloven skal kommunen sørge for at alle personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Valle samarbeider med Bykle kommune om helsetjenester. I januar 2016 åpnet det nye helsehuset på Hovden og til tider er

legevakten for innbyggerne i de to kommunene stasjonert her. Det har blitt gitt innspill fra kontrollutvalget om at det kan være aktuelt å kikke nærmere på dette da store avstander kan medføre unødige tidsbruk, noe som kan få fatale følger. Rådmannen opplever imidlertid at legedekningen i kommunen er svært god.

Vesentligheten på området vurderes som høy. Fakta viser at helse- og omsorgstjenestene er under økende press og det er høye forventninger til dette tjenesteområdet. Dersom kommunen ikke sørger for at tjenestene er i henhold til gjeldende lov og forskrift, kan det få store konsekvenser for mottakerne av helse- og omsorgstjenestene. I tillegg er den kommende eldrebølgen en utfordring for norske kommuner.

3.2.2 Helhetlige og koordinerte helse- og omsorgstjenester (samhandlingsreformen) (Vesentlighet M)

Mulige risikofaktorer:

- Kapasitet
- Planlegging og samarbeid
- Kompetanse
- Internkontroll
- Stort arbeidspress og ubekvem arbeidstid
- Økonomi vs. Ansvar
- Kommunikasjon mellom sykehus og kommune om utskrivningsklare pasienter

Vurdering:

Implementeringen av samhandlingsreformen sammen med ny folkehelselov og lov om helse- og omsorgstjenester, stiller større krav til kommunene. Kommunen har et tydeligere ansvar for å sikre sammenhengende tjenester og brukermedvirkning, samtidig som flere helsetjenester overføres fra sykehus til kommune. Hovedutfordringen som sektoren står ovenfor er å sikre at pasienter/brukere får rett behandling på rett sted og til rett tid, slik at helsetjenestene oppleves helhetlige både for pasienter og pårørende. Risikoreduserende tiltak vil være å ha kontinuerlig fokus på effektiv koordinering internt i egen kommune og mellom stat og kommune. Det er også viktig å ha en tydelig strategi for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i kommunen.

Lokalmedisinske tjenester (LMT) Setesdal er et interkommunalt helsesamarbeid mellom Setesdalskommunene. Samarbeidet består blant annet av ruskonsulent, demenskonsulent og kreftkoordinator. Rådmannen opplyser at de lokalmedisinske tjenestene har blitt lite brukt av kommunen, og at de derfor vurderer å si opp dette samarbeidet. Kommunen har ressurser og kompetanse til å yte disse tjenestene på egen hånd.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels da svikt på dette området kan medføre store konsekvenser for brukerne av kommunes helse- og omsorgstjenester, samtidig som det også kan ha innvirkninger på kommunens økonomi.

3.2.3 Behandlings- og oppfølgingstilbud til personer/pasienter med psykiske lidelser og/eller rusrelaterte problemer (Vesentlighet H)

Mulige risikofaktorer:

- Manglende forebyggende tiltak
- Uklare ansvarsforhold mellom ulike forvaltningsnivå
- Manglende kontroll og evaluering av eksterne bo- og behandlingstilbud
- Manglende koordinering og samhandling av ulike tiltak
- Ressurser i kommunen

Vurdering:

Kommunen skal legge til rette for oppfølging og bidra til å fremme brukernes selvstendighet, tilhørighet og styrke deres evne til å mestre eget liv. Konsekvensene av å ikke ha et forsvarlig behandlings – og oppfølgingstilbud til denne gruppen er alvorlige, både for det enkelte individ, men dette vil også kunne ha negative samfunnsmessige konsekvenser.

Brukergruppen er sammensatt og kan i varierende grad ha behov for hjelp. Sykdomsbildet kan være komplisert og det kreves ofte individuelle tiltak. Hjelpeprosessene er derfor tidkrevende og flere aktører er gjerne involvert. Dette stiller krav til koordinering og samhandling mellom ulike tiltak.

Det er signaler på at rusrelaterte problemer og psykiske lidelser er et økende problem i norske kommuner. I tråd med samhandlingsreformen må kommunene stadig ta større ansvar, noe som også stiller krav til økt kompetanse i kommunen. Sannsynligheten for at tilbudet ikke er godt nok for denne gruppen øker ved ressursknapphet og manglende kompetanse og koordinering. Dette er et krevende felt, revisjonen vurderer vesentlighet på dette området som høy.

3.3 NAV Valle

NAV Valle hadde et merforbruk på 13,6 % i 2015. Det fremgår av kommunens årsmelding at dette hovedsakelig kan knyttes til høyere forbruk til flyktninger. Enheten hadde et relativt høyt sykefravær i 2015. Det totale sykefraværet var på 16, 21 %, hvorav 8,3 % var korttidsfravær og 7,91 % langtidsfravær.

3.3.1 Kommunale NAV-tjenester (Vesentlighet M)

Kommunen er forpliktet til å etterleve de krav som fremkommer i lov om sosiale tjenester. Lovens formål er

å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet, Jf. sosialtjenesteloven § 1.

Blant kommunens oppgaver er råd og veiledning, vurdering av økonomisk stønad, midlertidige botilbud, individuell plan og kvalifiseringsprogram.

Mulige risikofaktorer:

- Ressurser
- Manglende stedlig personell
- Samarbeid/brukermedvirkning
- Kompetanse
- Mangelfull oppfølging og evaluering.
- Mange selvbetjeningsløsninger

Vurdering:

Konsekvensene av de mulige risikofaktorene kan være at brukere ikke får tilbud om de tjenester som de har krav på. Dersom NAV ikke klarer å oppfylle sine mål og forpliktelser i tilstrekkelig grad kan dette medføre at vanskeligstilte grupper opplever en krevende hverdag, både i forhold til økonomi, arbeid og bolig.

Måltrettet arbeid mot å få flest mulig ut i arbeidslivet eller over på rett tiltak, er sentrale risiko-reducerende tiltak. Brukermedvirkning og god oppfølging er viktig i dette arbeidet, samtidig som det også er nødvendig å sikre at NAVs ansatte har tilstrekkelig kompetanse og nok ressurser.

Det fremgår av årsmeldingen at det er flere som har utfordringer på det ordinære arbeidsmarkedet i kommunen. De som ikke fanges opp av statlige ordninger, vil belaste det kommunale tilbudet. Den siste tiden har kommunen også bosatt flere flyktninger, noe som vil kunne påvirke antall brukere av sosiale tjenester i kommunen.

NAV Valle hadde i 2016 tilsyn fra Fylkesmannen vedrørende tjenester til personer mellom 17 og 23 år. Ved tilsynet fikk kommunen gode tilbakemeldinger og det ble ikke funnet avvik eller gitt noen merknader.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels på dette området.

3.3.2 Bosetting og integrering av flyktninger (Vesentlighet H)

Kommunen skal bosette og integrere flyktninger. Kommunen skal blant annet bistå flyktningene med bolig, opplæring og arbeid. Målet er at flyktningene skal bli mest mulig selvhjulpne.

Mulige risikofaktorer:

- Kapasitet i introduksjonsprogram og voksenopplæring
- Kapasitet i barnehage, skole, helsetjenesten, tolketjeneste m.v
- Manglende arbeidsmarkedstiltak
- Mangelfull oppfølging og evaluering

Vurdering:

Konsekvensen av ovennevnte risikofaktorer vil kunne medføre dårlig integrering, frafall i skolen, lav deltakelse i arbeidsliv og sosiale vanskeligheter. Frafall i skolen og utenforskap i arbeidslivet vil igjen kunne føre til dårligere levekår og helseutfordringer. For å redusere risikofaktorene kreves det langsiktig innsats og kontinuerlig fokus.

Bosetting og integrering av flyktninger er et ansvar som berører alle virksomheter i kommunen. Kommunen har mål om å legge til rette for at flyktingene får ta i bruk de ressursene de har med seg fra hjemlandet, blir selvstendige og kan leve av egen inntekt og får mulighet til å være aktive deltagere i det norske samfunnet på lik linje med andre borgere. Rådmannen opplever at det er en utfordring at noen flyktninger ikke kommer ut i ordinært arbeid etter fullført introduksjonsprogram.

Dette området er utfordrende for hele kommune Norge, og revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som høy.

3.3.3 Bekjempelse av barnefattigdom (Vesentlighet M)

I Riksrevisjonens rapport om barnefattigdom fremgår det at

I perioden fra 2002 til 2012 auka delen barn i låginntektsfamilier frå fem til åtte prosent. Dette er hushald som gjennom tre år har hatt ei gjennomsnittleg netto inntekt under 60 prosent av medianinntekta. Med denne måten å måle fattigdom på var det 78 000 fattige barn i Noreg i 2012. Barn utgjorde ein større del av låginnteksgruppa i 2012 enn i 2002, og delen fattige barn er blitt like høg som delen fattige i befolkninga elles¹⁶.

Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt er høyere i Valle enn i landet for øvrig. Det fremgår av kommunens folkehelseprofil at 16 % bodde i lavinntektshusholdninger i 2015. I Aust-Agder var andelen 13 %, mens tallet i landet var 10 %.

Mulige risikofaktorer:

- Økende del av befolkning som mottar sosialhjelp
- Økt bosetting av familier som trenger hjelp
- Frafall i skolen
- Lav deltagelse i arbeidsliv
- Helserelaterte problemer

Vurdering:

Det er dokumentert at levekårsfaktorer som manglende fullføring av utdanning, mottak av stønader som trygd og sosialhjelp etc. gjerne forplanter seg til neste generasjon. Konsekvensene av barnefattigdom kan derfor sies å være store.

I Valle er det relativt mange barn som lever i såkalte lavinntektsfamilier. Det fremgår av kommunens handlingsprogram at familier med inntekt under 3G kan søke om redusert pris i barnehager. I tillegg er det sentralt bestemt gratis kjernetid for enkelte aldersgrupper fra lavinntektsfamilier¹⁷. Rådmannen forteller videre at det jobbes godt på skolen, i NAV og på frivillighetssentralen med denne problematikken.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels på dette området.

¹⁶ Riksrevisjonen, *Riksrevisjonens undersøkelse av barnefattigdom*, s. 8. Hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Documents/2013-2014/Barnefattigdom.pdf>

¹⁷ Valle kommune, *Handlingsprogram og økonomiplan 2016-2019*, s. 51. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/okonomiplan.293559.nn.html>

3.4 Barnevern

Setesdal barnevern er et samarbeid mellom Bykle, Valle og Bygland. Valle er vertskommune for samarbeidet. Setesdal barnevern har fokus på forebyggende arbeid og tidlig intervensjon.

De respektive kommunene dekker kostnader til ulike tiltak knyttet til sine barn. Når det gjelder Valle hadde kommunen et budsjett på 1,91 millioner kroner i 2015. Regnskapet viser et forbruk på 1,74 millioner, dette tilsvarer cirka 91 %.

Barnevernet har 3,7 årsverk fordelt på fire personer. De ansatte har fast kontor plass i helsehuset i Valle, men disponerer også kontorplasser i Bygland og Bykle. Dette for å sikre nærhet til brukerne. Tjenesten hadde et sykefravær på til sammen 18,33 % i 2015.

3.4.1 Barneverntjenester (Vesentlighet H)

Mulige risikofaktorer:

- Manglende kunnskap om når det skal meldes fra til barneverntjenesten
- Mangelfull dialog/kontakt med enheter som kan melde fra til barnevernet
- Ressurssituasjonen i barnevernet
- Kompetanse
- Mangelfull dokumentering og arkivering
- Rutiner og lovverket er ikke godt nok kjent

Vurdering:

Konsekvensen av risikofaktorene kan blant annet være at barn i risikosonen ikke blir oppdaget og får tidsnok hjelp, at hjelp og oppfølging ikke blir tilpasset den enkelte eller at det fattes vedtak som ikke er til det beste for barnet. Sannsynligheten for at disse konsekvensene inntreffer vil være avhengig av barneverntjenestens bemanning, kompetanse, organisering og samarbeid med offentlige og private instanser.

Valle kommune samarbeider om barneverntjenesten med Bygland og Bykle. Fylkesmannen i Aust-Agder gjennomførte i 2015 et tilsyn med Setesdal barnevern¹⁸. Tilsynet var en del av et landsomfattende tilsyn med barneverntjenestens behandling av bekymringsmeldinger. Tilsynet viste at barneverntjenesten i Setesdal ikke alltid gir offentlig melder tilbakemelding om utfallet av gjennomført undersøkelse, jf. bvl. § 6-7a, 3.ledd. Barnevernet er avhengig av et godt samarbeid med andre etater. Dersom barneverntjenesten ikke gir tilstrekkelige tilbakemeldinger til andre instanser kan dette vanskeliggjøre samarbeidet. I verste fall kan dette medføre at andre etater mister tilliten til barnevernet og lar vær å melde sine bekymringer som følge av dette. Det fremgår av årsmeldingen at det har vært et krevende år for barneverntjenesten med tanke på samarbeid med andre etater. Ikke alle samarbeidspartnere er fornøyd og det er fokus på å forbedre dette.

Revisjonen vurderer vesentligheten på dette området som høy. Konsekvensene kan bli store og gjerne uopprettelige for de barn og unge som ikke får tilstrekkelig hjelp og oppfølging fra barnevernet. På bakgrunn av Fylkesmannens tilsyn med tjenesten i 2015 kunne det være hen-

¹⁸ Fylkesmannen i Aust-Agder, *Rapport fra tilsyn med Setesdal barnevern 2015*, hentet fra <https://www.helsetilsynet.no/no/Tilsyn/Tilsynsrapporter/Aust-Agder/2015/Setesdal-barnevern-meldingar-til-barnevernstenesta-2015/>

siktsmessig å gjennomføre en oppfølgende forvaltningsrevisjon mot slutten av perioden 2015 – 2019 for blant annet å vurdere om de påpekte forholdene er utbedret. Dette vil kunne utføres som et felles forvaltningsrevisjonsprosjekt for Bygland, Bykle og Valle.

3.5 Skole og barnehage

Valle kommune har to skoler og to kommunale barnehager.

- Valle skole: I 2015 hadde skolen et netto budsjett på kr 13,8 millioner kroner. Regnskapet viser et forbruk på 13,6 millioner kroner, eller 98,5 %. Per 31.12.15 var det totalt 109 elever ved skolen. Personalet har høy faglig kompetanse, samtidig som de er ivrige på å ta del i etterutdanning. Skolen hadde et relativt høyt sykefravær i 2015, 12,42 %.
- Hylestad skole: Skolen hadde et netto budsjett på kr 7,1 millioner i 2015. Årsmeldingen viser at forbruket var på 85,65 %. Det har vært lave utgifter til vikarer, dette skyldes både at det er vanskelig å få tak i kvalifiserte og dyktige vikarer, men også at det ofte er mer hensiktsmessig å slå sammen klasse og bruke kjente vikarer. Det fremgår også at det har blitt brukt lite midler på kurs og videreutdanning. Sykefraværet var i 2015 på 11,4 %.
- Valle og Hylestad barnehager: Barnehagene hadde i 2015 et netto forbruk på 6,98 millioner, mot budsjetterte 7,01 millioner. Det er god voksentetthet og det er 100 % pedagogdekning i barnehagene. Sykefraværet var i 2015 på 6 %.
- PPT Setesdal har ansvar for pedagogisk – psykologisk rådgivning i Bygland, Bykle og Valle kommune. Tjenesten skal gi pedagogisk-psykologisk rådgivning for barn i førskolealder, både i og utenfor førskolen, for elever i grunnskolen og voksen som har særlige behov. Det fremgår av årsrapporten at Valles del av PPT hadde et nettobudsjett på kr 707 000, regnskapet viser et forbruk på kr 777 631 i 2015. Tjenesten har samlet sett 2,2 årsverk fordelt på tre stillinger.

3.5.1 Inkluderende læringsmiljø (Vesentlighet M)

Mulige risikofaktorer:

- Individ- og diagnoseperspektiv fremfor å jobbe målrettet mot inkluderende miljø (systemperspektiv)
- For mye segregerende tiltak og for mye fokus på spesialundervisning
- Manglende fokus på forebygging og tidlig innsats
- Kompetanse hos de ansatte

Vurdering:

Konsekvensene av dårlig læringsmiljø kan potensielt være svært alvorlige. Det kan blant annet føre til problemer med mobbing og at elevene får dårligere læringsutbytte. Dårligere læringsutbytte kan på et senere tidspunkt medføre frafall fra videregående opplæring og utenfor-skap i arbeidslivet.

For å fremme et godt læringsmiljø kreves det en langsiktig og systematisk tilnærming der formål og metodikk er forankret i hele organisasjonen. Kommunen har nullvisjon når det gjelder mobbing i skole og barnehage, og det er høyt fokus på forebygging og tidlig innsats.

I 2015 fikk 7,8 % av elevene i Valle spesialundervisning, dette er på nivå med snittet i landet og lavere enn snittet i både kostragruppen og fylket. Dette var også en nedgang fra 2014, da 8,4 % mottok spesialundervisning. Det fremgår av årsmeldingen fra PPT at det generelt har vært en positiv utvikling i tråd med intensjonene om å styrke tidlig innsats og gi bedre tilpasset opplæring i skole og barnehage. Det legges større vekt på systemarbeid, tilpasset opplæring og redusere behovet for spesialundervisning¹⁹.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels på dette feltet.

3.5.2 Utdanningsnivå (Vesentlighet M)

Mulige risikofaktorer:

- Kompetanse hos ansatte i skole og barnehage
- Manglende samarbeid mellom barnehage/skole og hjemmet
- Manglende fokus på rådgivning
- Frafall i videregående skole
- Manglende voksenopplæringstilbud
- Levekårsutfordringer

Vurdering

Utdanningsnivået i befolkningen er av betydning for en kommune da det er sammenhenger mellom utdanningsnivå, materielle levekår og helse. Forskning viser blant annet at de som har grunnskole som høyest fullførte utdanning har høyere sannsynlighet for å falle utenfor arbeidsstyrken enn de med lengre utdanning.

Valle kommune har et lavere utdanningsnivå sett i forhold til landsgjennomsnittet. 27,4 % har grunnskole som høyeste utdanning, mens 47,6 % har utdanning på videregående nivå. På landsbasis er disse tallene henholdsvis 26,8 % og 40,9 %. 23,9 % av kommunens innbyggere har utdanning på universitet og høyskolenivå. På landsbasis har 32,2 % høyere utdanning. Det fremgår likevel av kommunens folkehelseprofil at Valle hadde lavere frafall i videregående skolen enn både snittet i fylket og landet i 2015. I kommuneplanen for 2016-2028 fremgår det at kommunen har som målsetting at alle skal gjennomføre videregående opplæring.

Arbeidet med å redusere frafallet i videregående skole bør starte på et tidlig tidspunkt. Rådmannen forteller at de i kommunen har høyt fokus på dette, og at arbeidet startet allerede i barnehagen. Kommunen må sikre at de som jobber med barn og unge i kommune har høy kompetanse, og det er også viktig å ha fokus på et godt samarbeid mellom skole/barnehage og hjem, blant annet for å styrke foreldrerollen for å fremme barns utvikling og læring.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels på dette området.

¹⁹ Valle kommune, *Årsmelding 2015*, s. 61. Hentet fra <http://159.171.48.136/eInnsynValle/Dmb/ShowDmbDocument?mId=751&documentTypeId=MI>

3.5.3 Sørge for at kommunens barnehager drives i henhold til krav gitt i lov og forskrift (Vesentlighet M/L)

Mulige risikofaktorer:

- Kompetanse hos de ansatte
- Bemanningsnormen, antall barn per voksne
- Lokalenes utforming, areal og inneklima

Vurdering:

Konsekvensen av risikofaktorene kan være at barna ikke får det tilbudet de har krav på.

Risikoreduserende tiltak kan blant annet være å sikre at de ansatte har fått tilstrekkelig opplæring og innehar nødvendig kompetanse. Videre vil fokus på internkontroll kunne bidra til å sikre at barnehagene drives i henhold til lovverk og vedtatte retningslinjer.

Det fremgår av årsmeldingen at barnehagene i kommunen har god voksentetthet. Barnehagene i Valle har 3,9 barn per voksen, nasjonalt er voksentettheten seks barn per voksen. I tillegg har barna dobbelt så god plass som det som loven krever og barnehagene har 100 % pedagogdekning.

Revisjonen vurderer vesentligheten på dette området som middels til lav.

3.6 Teknisk

Teknisk avdeling har som mål å være en serviceorientert organisasjon med brukerne i fokus, en fremtidsrettet samfunnsutvikler og et troverdig forvaltningsorgan²⁰. Under teknisk inngår blant annet bygg, eiendom, VAR, byggesak, oppmåling og renhold.

3.6.1 Bærekraftig utvikling – miljø, klima (Vesentlighet M/H)

Mulige risikofaktorer:

- Økende temperatur
- Ekstreme naturhendelser
- Økende nedbørsmengde
- Flere flommer og økende fare for skred

Vurdering:

Globalt er det liten tvil om at konsekvensene av klimaendringene kan bli svært alvorlige. Selv om Norge etter all sannsynlighet vil rammes svakere enn andre land, er det klart at også norske kommuner må forberede seg på utfordringer i fremtiden. Det er bred forskningsmessig enighet om at klimaendringer vil materialisere seg i dette århundret, spørsmålet er hvor markant de vil fremtre.

I regionplan Agder 2020 er det formulert fem hovedmål, ett av dem er tilknyttet klima:

²⁰ Valle kommune, *Handlingsprogram og økonomiplan 2016-2019*, s. 20. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/okonomiplan.293559.nn.html>

I 2020 har Agder posisjonen som en internasjonal ledende region for klimavennlig produksjon og fornybar energi. Dette skjer ved utbygging av ny fornybar energi og tilrettelegging for kraftutveksling som gir økt leveranse av miljøvennlig energi (...) Klimahensyn er et overordnet krav i alle regionale og lokale samfunnsbeslutninger²¹.

I kommuneplanen for 2016-2028 fremgår det at kommunen skal ta ansvar for å sette i verk tiltak som gjør at kommunens klimautslipp blir så lave som mulig. Klimahensynet skal ivaretas i all planlegging.

Det er utarbeidet ROS- analyse for Setesdal kommunene. I denne analysen er en del uønskede hendelser omtalt, for eksempel ras/skred, flom med videre²².

Revisjonen vurderer vesentligheten på dette området som middels til høy.

3.6.2 Beredskap/sikkerhet (Vesentlighet M)

Mulige risikofaktorer:

- Mangelfull sikring av befolkning, miljø og viktige samfunnsfunksjoner
- Overordnede planer og risikovurderinger er mangelfulle eller utdaterte

Vurdering:

Det er viktig at bolig- og ferdselsområder er trygge for alle. Utfordringer knyttet til infrastruktur, trafikksikkerhet, flom, ras med videre er områder som det må tas hensyn til i driften av kommunen. Konsekvensen kan bli store, både for kommunen og dens innbyggerne, dersom kommunen ikke takler krisesituasjoner på en god måte.

Kommunens evne til å håndtere en krisesituasjon kan være avgjørende for liv, helse og miljø. Det er utarbeidet felles ROS – analyse for setesdalskommunen og det samarbeides på beredskapsfeltet. Fylkesmannen skal ha tilsyn med beredskapsfeltet i januar – mai 2017.

Det er viktig at kommunen har tilfredsstillende planer og trening i å håndtere de situasjoner som eventuelt oppstår. Revisjonen vurderer vesentligheten som middels.

3.6.3 Brukerbetalingene skal ikke overstige selvkost for VAR og andre selvkost-områder (Vesentlighet M/H)

- Dette gjelder blant annet vann, avløp og renovasjonstjenester, feiing og plan- og byggesaksbehandling.

Mulige risikofaktorer:

- Kostnadene kan bli belastet feil ansvar.
- Brukerne av tjenestene kan betale for mye eller for lite dersom det er vesentlige avvik mellom brukerbetaling og selvkost.
- Manglende kompetanse/ komplisert regelverk.
- Noen selvkosttjenester ivaretas av eksterne selskap.

²¹ Regionplan Agder 2020, *Med overskudd til å skape*, s. 5. Hentet fra <http://regionplanagder.no/media/6307599/Regionplan-Agder-2020-norsk-.pdf>

²²ROS Setesdal 2015, s. 30.

Vurdering:

Risikofaktorene kan medføre at kommunens innbyggere betaler for mye for tjenestene de mottar og kan i verste fall føre til tap av renommé og mulig erstatningsansvar for kommunen.

Revisjonen foretar kontroll av selvkostregnskapet årlig. Revisjonens erfaring er at beregning av selvkost er komplisert. Fra 2015 er det trådt i kraft et nytt kapittel i avfallsforskriften, dette innebærer at kommunen skal kontrollere at kravene i forskrift overholdes ved levering av selvkosttjenester som leveres via andre selskaper. Dette innebærer økt risiko for kommunen da det er et komplisert regelverk og lett å gjøre feil. Der hvor det foreligger både næring og husholdning (renovasjon), så er det ikke anledning til å foreta krysssubsidiert. I disse tilfellene skal det foreligge separat regnskapsmessig skille og kostnadene må allokere på riktig område.

Revisjonen vurderer vesentligheten på området som middels til høy.

3.6.4 Plan- og byggesaksbehandling (Vesentlighet M)

Mulige risikofaktorer:

- Lovverket er ikke godt nok kjent
- Kompetanse
- Rutiner etterleves ikke
- Stor saksmengde og press fra søkere
- Forventninger fra innbyggerne vs krav fra sentrale myndigheter
- Rolleblanding/inhabilitet

Vurdering:

Regelverket for plan- og byggesaksbehandling er komplisert og krever spesiell kompetanse. Overstående risikofaktorer kan medføre at behandling av byggesaker ikke skjer i henhold til lov, forskrift og vedtatte retningslinjer. Dette vil kunne føre til tap av renommé og tillit samt medføre erstatningskrav for kommunen.

Risikoreduserende tiltak kan være å til enhver tid ha oppdatert kartverk og informasjon om eiendommer og boliger i kommunen. Det er også viktig å ha gode rutiner som sikrer en korrekt og effektiv saksbehandling. Kommunen har særlig fokus på saksbehandlingstiden i byggesaker, det fremgår av årsmeldingen at 98 % av byggesakene ble behandlet innenfor frist i 2015. Rådmannen opplever også at de har god kompetanse på området, det er få klagesaker som blir opphevet av Fylkesmannen.

Revisjonen vurderer vesentligheten som middels på dette området.

3.6.5 Ulovlighetsoppfølging av byggesaker (Vesentlighet M)

- Kommunen skal føre tilsyn med at byggesaker gjennomføres i henhold til tillatelser og bestemmelser gitt i medhold av plan- og bygningsloven. Der kommunen konstaterer at det foreligger et ulovlig tiltak har kommunen ulike muligheter for å følge opp saken. Kommunens virkemidler på dette området er å anvende bestemmelsene om pålegg om stansing, retting, forelegg og tvangsmulkt.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende ressurser til å følge opp mulige ulovligheter og føre tilsyn
- Komplisert regelverk/kompetanse om gjeldende regelverk på området
- Områder med spredt bebyggelse er vanskeligere å oppdage

Vurdering:

Manglende ulovlighetsoppfølging vil kunne medføre svekket tillit til kommunen. En annen konsekvens vil være at det utvikler seg en kultur for at ulovlig utbygging ikke oppdages og at kommunens innbyggere i større eller mindre grad ikke tar hensyn til byggregler ved oppføring av bygg. Man risikerer da å få mye uønsket og utilsiktede bygg og bebyggelse.

Ulovlighetsoppfølging av byggesaker er tidkrevende og beslaglegger mye ressurser. Rådmannen forteller at de i liten grad har drevet med systematisk ulovlighetsoppfølging på byggesak, men at de skal begynne med dette. Revisor vurderer vesentligheten som middels.

3.6.6 Utvikle og vedlikeholde kommunens bygningsmasse (Vesentlighet M/H)**Mulige risikofaktorer:**

- Manglende utvikling og vedlikehold
- Kommunen prioriterer tjenestetilbud til innbyggerne fremfor vedlikehold når kommuneøkonomien er stram
- Avventing av vedlikehold kan medføre økte kostnader senere

Vurdering:

Risikofaktorene kan medføre at nødvendig vedlikehold ikke blir utført, forfall krever totalreivering på grunn av at manglende vedlikehold og at lovpålagte krav ikke blir overholdt. Risikoreduserende tiltak kan være vurdering av tilstanden på kommunens bygningsmasse og synliggjøre tilgjengelige midler kontra behov.

Rådmannen forteller at Valle har mange kommunale bygg i forhold til andre kommuner. Det bygges nye bygg, men de har også beholdt mange av de gamle byggene. Revisjonen vurderer vesentligheten på området som middels til høy. Etterslep på vedlikeholdssiden kan på sikt gå ut over tjenestetilbud og fremtidig kommuneøkonomi.

3.7 Kultur og fritid

Kultur og fritid omfatter tjenesteområder som kulturarbeid, konsert og teater, Valle ungdomsklubb, idrett og ungdomsarbeid, svømmehall/ badevakt og kulturskolen. Målet for avdelingen er å være med å bidra til en helhetlig, positiv utvikling av Valle kommune, markedsføre kommunen på en positiv måte og sette i verk tiltak som kan øke trivsel og dermed bidra til en positiv folketallsutvikling.

Avdelingen hadde i 2015 et mindreforbruk på kr 469 473. Det fremgår av årsmeldingen at dette i hovedsak skyldes at kulturskolen bare brukte 70 % av budsjettet. Valle ungdomsklubb hadde derimot et forbruk på 148 %

3.7.1 Barn og unges deltagelse på kulturskole og andre aktiviteter (Vesentlighet M/H)

Mulige risikofaktorer:

- Tilbudet er ikke tilpasset behov/etterspørsel
- Kapasitet
- Kompetanse

Vurdering:

Kommunen driver med ulike aktiviteter og tilbud innenfor kultur, for eksempel ungdomsarbeid, bygdekino, kulturskole, konserter og arrangementer med videre. Kulturaktiviteter og medvirkning i kulturaktiviteter er med på å gi gode oppvekstvilkår, god folkehelse og øke livskvaliteten. Kultur kan også være med på å bygge fellesskapet i et lokalsamfunn²³.

Det fremgår av årsmeldingen at kultur og fritid sitt budsjett har blitt kuttet med kr 600 000 i 2016. Dette tilsvarer en budsjettreduksjon på 20 %. Konsekvensene av dette vil kunne være et redusert tjenestetilbud, lavere aktivitetsnivå og reduksjon i stillinger. Dette kan ramme barn og unge og såkalte uorganiserte fritidsaktiviteter, i tillegg til at det også kan føre til smalere tilbud i kulturskolen. Samlet sett vil dette kunne ha en negativ effekt på oppvekstvilkår, bokvalitet og folkehelse. Valle kommunes omdømme som kulturkommune kan også bli svekket, noe som kan gjøre kommunen mindre attraktiv som sted å bo og jobbe.

Rådmannen forteller at Valle bruker mye på kultur og fritid sett i forhold til andre kommuner. Det har vært en kuttprosess i kommunen, og det er også nødvendig å foreta innsparinger i kulturenheten. Rådmannen påpeker imidlertid at de forsøker å ikke skjære ned på tilbudet til barn og unge i kommunen.

Kulturenhetens arbeid, sammen med andre frivillig lag og organisasjoner, er viktig for å skape gode levekår for barn, ungdom og voksne i kommunen. Revisjonen vurderer at vesentligheten er middels til høy som følge av dette.

²³ Valle kommune, *Samfunnsdelen – Kommuneplan 2016-2028*, s.17. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/kommuneplanen.312253.nn.html>

4 Oppsummering

Revisjonen har i denne analysen pekt på ulike områder, både overordnet og innenfor den enkelte seksjon, hvor det kan være aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjon. Målet med analysen er å gi kontrollutvalget et godt grunnlag for å utarbeide plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2016-2019.

Under oppsummeres de områder som har blitt nærmere omtalt i analysen:

Overordnet:

- Styring og internkontroll (Vesentlighet M/H)
- Korrekt og effektiv saksbehandling i forhold til forvaltningslovens bestemmelser og øvrig lovverk (M/H)
- Gjeldsnivået (M/H)
- Sørge for god forvaltning av kommunens eierinteresser i kommunale selskap (Vesentlighet M)
- Arbeidskraft (Vesentlighet M/L)
- Sykefravær i kommunen (Vesentlighet M)
- Etterlevelse av lov og forskrift om offentlige anskaffelser (Vesentlighet M/H)
- IT-sikkerhet (Vesentlighet M)
- Arkivhåndtering (Vesentlighet M)
- Praktisering av offentlighetsloven (Vesentlighet M)

Helse og omsorg:

- Sørge for tjenester i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven og gjeldende forskrifter (Vesentlighet H)
- Helhetlige og koordinerte helsetjenester (Samhandlingsreformen) (Vesentlighet M)
- Behandlings- og oppfølgingstilbud til personer/pasienter med psykiske lidelser og/eller rusrelaterte problemer (Vesentlighet H)

NAV:

- Kommunale NAV-tjenester (Vesentlighet M)
- Bosetting og integrering av flyktninger (Vesentlighet H)
- Bekjempelse av barnefattigdom (Vesentlighet M)

Barnevern:

- Barneverntjenester (Vesentlighet H)

Skole og barnehage:

- Inkluderende læringsmiljø (Vesentlighet M)
- Utdanningsnivå (Vesentlighet M)
- Sørge for at kommunens barnehager drives i henhold til krav gitt i lov og forskrift (Vesentlighet M/L)

Teknisk:

- Bærekraftig utvikling – miljø, klima (Vesentlighet M/H)
- Beredskap/sikkerhet (Vesentlighet M)
- Brukerbetalingene skal ikke overstige selvkost for VAR og andre selvkostområder (Vesentlighet M/H)
- Plan- og byggesaksbehandling (Vesentlighet M)

- Ulovlighetsoppfølging av byggesaker (Vesentlighet M)
- Utvikle og vedlikeholde kommunens bygningsmasse (Vesentlighet M/H)

Kultur og fritid:

- Barn og unges deltagelse på kulturskole og andre aktiviteter (Vesentlighet M/H)

5 Litteraturliste

Folkehelseinstituttet (2016). *Folkehelseprofil 2016; Valle kommune*. Hentet fra <http://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=0940&sp=1&PDFAAr=2016>

Forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-15-905>

Fylkesmannen i Aust-Agder (2015). *Rapport frå tilsyn med Setesdal barnevern 2015*. Hentet fra <https://www.helsetilsynet.no/no/Tilsyn/Tilsynsrapporter/Aust-Agder/2015/Setesdal-barnevern-meldingar-til-barnevernstenesta-2015/>

NAV (2016). *Lokal informasjon; NAV arbeidslivssenter Vest-Agder*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/Lokalt/Vest-Agder/NAV+Arbeidslivssenter+Vest-Agder/Lokal+informasjon>

Norges kommunerevisorforbund (2010). *Veileder til utarbeidelse av overordnet analyse*. Hentet fra: http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/OA_Veileder.pdf

Regionplan Agder 2020, *Med overskudd til å skape*. Hentet fra <http://regionplanagder.no/media/6307599/Regionplan-Agder-2020-norsk-.pdf>

Riksrevisjonen (2015). *Riksrevisjonens undersøkelse av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning*. Hentet fra <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Documents/2014-2015/KommunenesLaaneopptakOgGjeldsbelastning.pdf>

Rundskriv H-15/04 (2004). *Ikrafttreden av lov om endringer i kommuneloven om kommunal revisjon m.m., forskrifter om kontrollutvalg og revisjon, samt enkelte endringer i forskrift om årsregnskap og årsberetning*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/krd/rus/2004/0007/ddd/pdfv/214477-vedlegg_1.pdf

SSB (2016), *Befolkningens utdanningsnivå, 1.oktober 2015*. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv/aar/2016-06-20?fane=tabell#content>

Valle kommune (2016). *Samfunnsdelen – Kommuneplan 2016-2028*. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/kommuneplanen.312253.nn.html>

Valle kommune (2016). *Årsmelding 2015*. Hentet fra <http://159.171.48.136/eInnsynValle/Dmb/ShowDmbDocument?mId=751&documentTypeId=MI>

Valle kommune (2015). *Handlingsprogram og økonomiplan 2016-2019*. Hentet fra <http://www.valle.kommune.no/okonomiplan.293559.nn.html>